

נשא ב

לאחרי שפרש"י את התיבות „וידבר אליו“ מעתיק הוא את התיבות „וישמע את הקול“ ומפרש: „יכול קול נמוך ת"ל את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני וכשמגיע לפתח ה' נפסק ולא ה' יוצא חוץ לאהל“.

וכוונתו בפשטות היא, שלשון הכתוב „(את) הקול“ בה"א הידיעה משמיענו שהוא הקול הידוע מכבר, היינו הקול שנדבר עם משה בסיני, וקול זה ודאי שהי' „קול גדול“ שהרי שמעו אותו כל הששים ריבוא אנשים (ונשים וכו') מישראל“.

וצריך להבין:

(א) בכתוב נאמר: „וישמע את הקול (ואח"כ) מדבר אליו גוי וידבר אליו“ ולמה משנה רש"י בסדר פירושי ה'

נאמרו י"ג מיעוטין ללמדך שלא לאהרן נאמר ר' אלא למשה שיאמר לאהרן ואלו הן כו' וידבר אליו כו', כי בפעם הראשונה מפרש הענין באריכות ובפרטיות, ובפעם השני מעורר על הענין בכללותו וסומך עמ"ש לפנ"ו. וראה לקו"ש ח"א ע' 100 הערה 14.

(5) ראה פרש"י ר"פ ויקרא (וראה גם הערה הקודמת) — בשינויים. ונתבארנו בשרי חת ש"פ נשא תשכ"ח.

(6) ובפרט לפי מה שפרש"י כבר (יתרו כ, ב): „קולות באין מ' רוחות ומן השמים ומן והארץ“. וראה פרש"י (שם יט, יט) שגם כשהי' משה מדבר ומשמיע הדברות לישראל כו' הקב"ה מסייעו לתת בו כח להיות קולו מגביר ונשמע. וראה ואתחנן ה, יט.

א. בפסוק „ובבא משה גוי לדבר אתו גוי וישמע את הקול מדבר אליו גוי וידבר אליו“ מפרש רש"י: „וידבר אליו — למעט אהרן מן הדברות“.

כוונת רש"י בפשטות היא: התיבות „וידבר אליו“ הן מיותרות לכאורה, כי כבר נאמר לפנ"ו „וישמע את ה' (קול) מדבר: אליו“, ולכן מפרש ש' הכפיל הכתוב להדגיש שהדבור הי' „אליו“ (אל משה) דוקא, ולמעט אהרן מן הדברות“.

(1) סיום פרשתנו.

(2) משא"כ „לדבר אתו“ — מדבר בכוחת משה ולא בהבפורי, ולהעיר מפי המלבי"ם לספרא ר"פ ויקרא.

(3) במושב זקנים עה"ת כאן משמע שר' פרש מ"ש בתחלת הכתוב „(ובבא משה גוי) לדבר אתו“ ש"א"תו" קאי על הקב"ה ו"לדבר אתו" פי שמשא ידבר עם הקב"ה. ולפנ"ו הי' אפשר לומר שגם מ"ש „וידבר אליו“ פירושו, שמשא הי' מדבר עם הקב"ה (כפי רבנו בחיי כא) ואינו מיותר. אבל בר"פ ויקרא כבר כתב רש"י (והוא בספרי כאן. ובספרא ר"פ ויקרא) ש"לדבר אתו" „מדבר אליו“ „וידבר אליו“ הם מיעוטין ש' נאמרו למעט אהרן.

ומה שפרש"י ש"א"תו" קאי על משה (דלא כהנ"ל), מובן בפשטות, כי ע"ד הפשט מוכח בכ"מ שמשא הי' בא לאהל מועד בכדי שהקב"ה ידבר אתו. ראה תרומה כה, כב. ר"פ ויקרא. ועוד.

(4) ומ"ש רש"י „(מן) הדברות“ (בה"א הידיעה ובל' רבים) כוונתו לעורר ולהזכיר על מה שכבר פירש בר"פ ויקרא: „י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכנגדן

(ג) בכדי ליישב מה שנאמר „את הקול“ (בה"א הידיעה) הרי מספיק לומר שבה ללמדנו ש„הוא הקול ש"גדבר עמו בסיני“, ולמה מוסיף כאן¹⁰ לומר: „וכשמגיע לפתח ה' נפסק כו“, שאין זה נוגע, לכאורה, לפרש"י כאן?

(ד) למה מעתיק רש"י גם תיבות „וישמע את (הקול)“ והרי לכאורה לא בא לבאר אלא תיבת „הקול“.

ב. והביאור בכ"ז:

לאחרי פרש"י מפרש שהתיבות „וידבר אליו“, באו „למעט אהרן מן הדברות“, והיינו שאהרן גם בהיותו באהל מועד לא שמע את הדברות, מתעוררת סברא לומר שמה שלא שמע אהרן את הדברות היתה לזה סיבה טבעית: הקול ה' נמוך, ולכן משה שהי' גבור כמש"נ „ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה וישען“¹¹ — י"ל שכל חושי הטבעיים היו בהתגברות (גם בערך אהרן) ושמע את הקול, משא"כ אהרן.

ועפ"ז היתה מבוארת גם הדגשת הכתוב „וישמע את הקול“ (שתולה ה"כ"ב סדר ואופן הדבור בשמיעתו של משה) — זה שהדבור ה' „אליו“ (אל משה) לבדו „למעט אהרן“ ה"ז מפני

(10) משא"כ בפירושו בר"פ ויקרא ששם בא לבאר מ"ש „(וידבר הוי' אליו) מאהל מועד“ ולכן כתב: „מלמד שהי' הקול נפסק וכו“.

(11) שמות ב', יז. ולהעיר מברכה לה, נ. פרש"י (שם, א. וילך לא, ב.), וראה גם ברכות נד, ב — הובא בקיצור בפרש"י חקת כא, לה.

תיבות, ומפרש „מדבר“; „וידבר אליו“ קודם לפירושו „וישמע את הקול“?

(ב) מזה שכתב רש"י „יכול קול נמוך“ משמע שהסברא החיצונית היא שהקול ה' נמוך, ובא הכתוב להודיענו ש„הוא הקול שנדבר עמו בסיני“, ולכאורה, מהיכא תיתי לומר שהקול ה' נמוך ולא קול ממוצע (עכ"פ) ע"ד הרגיל?

(ד) בנוגע לד"ה מבין שני הכרובים (ש"כ לכאורה גם הוא צ"ל לאחר ד"ה וישמע את הקול) — בכמה דפוסים (וכן משמע בדפוס ראשון ש) אינו דיבור חדש, כ"א בא בהמשך למ"ש רש"י לפניו: „ושם שומע את הקול הבא מעל הכפורת (ובהמשך לזה) מבין שני הכרובים, וכדמשמע גם מסיום ל' רש"י: „ומשם יצא לאהל מועד“, שבא בהמשך למ"ש לפניו „משה בא אל אהל מועד ושם שומע כו“, וכן משמע שהי' בפרש"י של המשכיל לזוה.

(8) במשכיל לזוה כאן כתב: „הפך רבנו סדר הכתובים לומר דהא דכתיב וידבר אליו למעט את אהרן בודאי, דליכא למימר למעט אחרים דהא כבר נשמע שפיר מאידך דהקול ה' נפסק ולא יצא חוץ לאהל וע"כ אינו אלא למעט את אהרן שאפי' הי' נבנס לפניו עמו לא הי' שומע קול הדיבור אלא משה לבדו“.

ואינו מובן, דא"כ אדרבה מפני טעם זה גופא צריך להקדים הפי' על „וישמע את הקול“ שהקול ה' נפסק, ואח"כ לפרש ש"וידבר אליו" בהכרח בא למעט אהרן, מאחר ששאר בני נשללו כבר.

(9) בפירושו בר"פ ויקרא מובן מ"ש „יכול מפני שהקול נמוך כו“ כי שם בא בהמשך למ"ש לפניו: „שהי' הקול נפסק ולא הי' יוצא חוץ לאהל“ וע"ז ממשיך: „יכול (שהקול לא הי' יוצא חוץ לאהל) מפני שהקול נמוך כו“, אבל כאן הרי לא ביאר עדיין שהקול ה' נפסק וכו'.

(נס) — וא"כ למה הוצרך משה לבא לאהל מועד לשמוע את הקול.

וליישב שאלה זו (המתעוררת דוקא לאחר שפירש ש"הוא הקול שנדבר עמו בסיני") ממשיך רש"י: "וכשמגיע לפתח ה' נפסק ולא ה' יוצא חוץ לאהל", ז.א. שמצד טבע הקול ה' אפשר שיהי' נשמע גם מחוץ לאוהל מועד, אלא ש(ע"י נס) "כשמגיע לפתח ה' נפסק ולא ה' יוצא חוץ לאהל", ולכן הוזקק משה לבא לאהל מועד לשמוע את הקול.

ד. מ"ינה של תורה" שבפרש"י:

לכאורה זה עצמו דורש ביאור: מ"כיון שע"פ טבע ה' הקול צ"ל נשמע למרחוק גם מחוץ לאהל מועד, למה נפסק כשהגיע לפתח (ומשום כך הוזקק משה לבוא "אל אהל מועד לדבר אתו")? ובפרט שהי' בזה נס מיוחד להפסיק את הקול!

וההסברה בזה (בפנימיות הענינים) מבוארת במ"ש רש"י "הוא הקול ש"נדבר עמו בסיני":

בקול "שנדבר עמו בסיני" מצינו ג"כ ענין של הפסק, אלא שהפסק זה ה' לא במקום יי כמו בקול שבמשכן, אלא בזמן יי, שלאחרי מ"ת, "במשך היובל", נפסק הקול דמ"ת, וכמו ש-

15) ראה פרש"י תהלים כט, ה. שמו"ר ה. ט. וזבחים קטז, א. ועוד. וראה גם פרש"י יתרו כ, ב.

16) ראה לקו"ת ברכה צח, א: מאחר שהם בבחי' מקום . . ה"ה ג"כ בבחי' זמן שהמקום והזמן שניהם . . בבחי' אחד. וראה שעהיחיה"א רפ"ז.

שרק משה ה' יכול לשמוע את הקול, ולא אהרן.

וזהי' כוונת רש"י: באמרו "יכול קול נמוך" (לאחרי שמפרש: "וידבר אליו" יי), שדוקא לאחר שידוע לנו כבר ש"וידבר אליו" בא "למעט אהרן מן הדברות", ס"ד לומר שהקול ה' נמוך ולא ה' ביכולת אהרן לשמעו — "ת"ל את הקול, הוא הקול שנדבר עמו בסיני", שבודאי ה' "קול גדול", כנ"ל.

ומכיון שכן, הרי מה שאהרן לא שמע את הקול לא ה' זה מפני סיבה טבעית, אלא שע"י נס לא ה' הקול נשמע אלא למשה יי. והדגשת הכתוב היא "וישמע את הקול", חידוש ה' בענין שרק משה שמע את הקול.

ג. אמנם לפי"ז תתעורר השאלה:

בשלמא אם הקול ה' נמוך, או עכ"פ לא ה' גדול ביותר, מובן מה שמשה ה' צריך ליכנס לאהל מועד לשמוע את הקול: אבל מאחר שהי' "הקול שנדבר עמו בסיני", הרי מצד טבע הקול ה' אפשר שיהי' נשמע גם למרחוק — מחוץ לאהל מועד (ובכ"ז ה' נשמע רק למשה — כמו שגם באהל מועד לא ה' נשמע לאהרן ע"י

12) ראה גם דברי דוד (להט"ו) ר"פ ויקרא (בסוף פירושו לפסוק א').

13) ולכן בא ד"ה וישמע לאחר ד"ה וידבר — משנ"כ שאר ד"ה שבו על הסדר, ובפרט שפירושו בד"ה "וידבר אליו" מיוסד ע"ז שכבר נאמר "מדבר אליו", כנ"ל בפנים.

14) ראה אברבנאל כאן שלפרש"י ה' הקול קול מוחשי (בשמי), ועיין שעהיחיה"א ספ"ב.

מועד יי, ולא הי' מקום ואפשריות ל-
בחירה חפשית.

ועוד: נתאווה הקב"ה להיות לו ית'
דירה בתחתונים יי דוקא, היינו שדוקא
„תחתון“ כזה שמצ"ע אין בו (בגילוי)
קולו ודיבורו של הקב"ה, ימשיכו ויגלו
בו קולו ית' ויעשה ע"י עבודת האדם
לדירה לו ית'.

ה. ומזה ההוראה לכא"א, שאל
יאמר האדם די לי בעבודתי ב"אהל
מועד" — באהלה של תורה יי להתייחד
שם עם קולו של הקב"ה יי, ומה לי
ולכל הנעשה מחוץ לאהל זה — בגופי
ונפה"ב וחלקי בעולם

— כי עיקר עבודתו של האדם
(אף שבכא"א יש מבחי' מרע"ה יי)
אינה בתוך „אהל מועד“ עצמו, כ"א
„לאמר“ בכל העולם כולו מה ששמע
באוה"מ ולעשות את כל העולם כולו
דירה ומשכן לו ית'.

(משיחת ש"פ נשא תשכ"ה)

פרש"י י': „כשימשוך היובל הוא סימן
סילוק שכינה והפסקת הקול“.

וכשם שטעם הפסקת הקול דמ"ת
(בזמן) מובן הוא, כי אילו הי' נמשך
גם לאחר מ"ת הי' זה שולל ענין
העבודה התלוי' בבחירתם החפשית
של בניי, כי בהגלות הקול גדול
„אנכי יי הוי' יי — אלקיך“ יי — אין
מקום לבחירה באופן הפכי יי,

— כן הוא גם בהפסקת הקול שב-
משכן (במקום) ש"הוא הקול שנדבר
עמו בסיני" יי: אילו הי' קולו ודיבורו
של הקב"ה נמשך בעולם (בקביעות
ובתמידות) גם מחוץ לאהל מועד, הרי
או הי' נעשה העולם כולו בבחי' אהל

(17) יתרו יט, יג וראה מכילתא עה"פ.
ולהעיר מפרש"י ואתחנן ה. ט.

(18) „דלא אתרמיז לא בשום אות וקוץ“
(לקו"ת פנחס פ. ב. וראה זח"ג דנו, ב).

(19) עיין מדרוז"ל עה"פ ושמי הוי' לא
נודעתי להם (וראו ה. ג).

(20) כח שלך וחיותך — ראה טושו"ע
חאו"ת סי' ה.

(21) ע"ד המבואר בתו"א מג"א (צה),
ז. וראה גם לקו"ת ראה כב, א) בפ"י מר-
ז"ל (שבת פח, א) בנוגע למעמד הר סיני „כפה
הקב"ה עליהם את ההר כגיגית... מכאן מודעא
רבה לאורייא“: „שהתעוררות זו בלבם לק'
בלת התורה בבחי' מס"ג כו' לא הי' זה מצדם
בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד אלא שע"י
הגילוי מלמעלה דבחי' אהבתי אתכם עיין
דוקא נתעורר בהם הרצון והאהבה כו"י.
וראה גם לקו"ת במדבר יג, ג אוה"ת במד-
בר ע' קסב.

(22) להעיר משהש"ר עה"פ כתפוח בעצי
היער (שה"ש ב, ג).

(23) שהרי נקי' אהל מועד ע"ש „ונועדתי
לך שם גוי“ (תרומוה כה, כב) — וגם
באהל מועד לא הי' הקול נשמע אלא למשה.

(24) תנחומא פרשתנו טו.

(25) ראה לקו"ת (ויקרא א, ד, במדבר
א, סע"ב ואילך) ואוה"ת כראשית (ח"ג
תקפח, ב) שאהל מועד הוא בחי' התורה.

(26) ראה לקו"ת ראה (כ, א), ש.בקולו
(תשמעו) הוא בחי' התורה.

(27) תניא רפמ"ב.

בהעלותך

ג) עפ"ה"ל — פרש"י זה מדבר ב"הכתוב", ולא שלמדין חלקו מחלקו.
 ב. אח"כ מעתיק רש"י "אני היא" ומפרש: "מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות שנא' ותקעתם הרי שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה"א זו מלכיות וכו'".

וצלה"ב:

א) כמדובר כמ"פ אין דרכו של רש"י — המפרש פש"מ — ללמד ההלכות הנדרשות מהפסוק, ואינו מביא דרשת רז"ל עה"פ אלא במקום שדרשת רז"ל מוכרחת להבנת פשטות הענינים — ובנדוד, מה חסר בהבנת פשטות הכתוב שלכן מוכרח רש"י להביא הלימוד בהלכה?

ב) ויתירה מזו: פי' הכתוב "ותקע" תם גו' והיו לכם לזכרון לפני אליקים" כמ" פשוט הוא — ציווי לתקוע בתצורות שעיי' יהיו נזכרים לפני ה' — זכפירוש הכתוב שלפניו — ואילו רש"י מפרשו דלא כפשוטו, ד"ותקעתם" הוא (פסוקי) שופרות, ו"זכרון" הוא (פסוקי) זכרונות?
 ועד"ז בפי' "אני ה' אליקים" שבסיום הכתוב, כבר פרש"י לפני' בפ'.

א. מן הפסוק בפרשתנו: "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אליקים אני ה' אליקים" מע"תק רש"י "על עולותיכם" ומפרש: "בקרבת צבור הכתוב מדבר".

וצלה"ב:

א) לכאורה דיו שיאמר "בקרבת ציבור" י, ועכ"ל דאף שאינו כותב "על עולותיכם וגו'" — כולל גם "זבחי שלמיכם" דלהלן בכתוב.

ב) מנין לרש"י בפש"מ שהמדובר הוא בקרבן צבור דוקא ולא בקרבן יחיד?

יש מפרשים * דההכרח דרש"י הוא (כבספרי ובגמרא) דלמדין מהיקש משלמים, דמה שלמים של צבור (כד' יליף התם) אף עולה של צבור.

אבל כמדובר כמ"פ, רש"י מפרש כל הדרוש להבנת פש"מ (לימוד המתחיל בבן חמש) ואינו סומך על המבואר בספרי וגמ' וכו'. ואם להיקש זה נתכוון רש"י ה"ל לבארו (או עכ"פ לרמוזו בכתבו "כדאי" בספרי" וכו"ו).

1) בהעלותך י, י.

1*) משאי"כ בפרש"י ויקרא (א, ב): בקרבנות נדבה דיבר הענין — ללמד שכל הקרבנות שבכל "הענין" (עד "ואם תקריב" — ב, יד) נדבה הן.

2) ויל"ע בכתי' ובשאר דפוסי רש"י. רמ"ם. גו"א. ועוד.

3) ספרי עה"פ (וראה במפרשים שם). ערכין יא, סע"ב.

4) מספרי עה"פ (והובא גם ביל"ש עה"פ). וראה תו"כ אמור כג, כד.
 מה שכונה רש"י "מכאן למדנו כו'" (ולא "מלמד כו'" וכיו"ב), י"ל שכונתו לשלול את דרשות הת"ק וספרי כאן וד' תו"כ שם. וטעם השלילה — דאינן מתאימות או שאינן מוכרחות בפש"מ.
 5) ראה לקו"ש חייב ע' 103 הערה 3. ובכ"מ.